

- Knowledge and Process Management* 23(1) 62–72. <https://doi.org/10.1002/kpm.1498>
- Merriman, P., Jones, M., Olsson, G., Sheppard, E., Thrift, N. & Tuan, Y-F. (2012) Space and spatiality in theory. *Dialogues in Human Geography* 2(1) 3–22. <https://doi.org/10.1177/2043820611434864>
- Parjanen, S., Hennala, L., Hyypiä, M. & Martikainen, S-J. (2016) Sosiaalisesti kestävä innovointi – Asuin- ympäristöjen kehittäjien näkemyksiä asukkaiden osallistamisesta. *Yhdyskuntasuunnittelu* 54(4) 33–50. <<http://www.yss.fi/journal/sosiaalisesti-kestava-innovointi-asuinymparistojen-kehittajien-nakemyksia-asukkaiden-osallistamisesta/>> 27.9.2023.
- Pells, K. (2010) ‘No one ever listens to us’: Challenging obstacles to the participation of children and young people in Rwanda. Teoksessa B. Percy-Smith & N. Thomas (toim.) *A handbook of children and young people’s participation*. Routledge, London.
- Pässilä, A., Parjanen, S., Aarrevaara, E., Laakso, H., Knutas, A. & Harmaakorpi, V. (2022; toim.) *Yhteinen lähiö – kokeilut ja asukastieto kaupunkien kehittämisessä*. LUT scientific and expertise publications tutkimusraportit – research reports 145. LUT University, LUT School of Engineering Science. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-335-878-2>
- Pässilä, A. & Vince, R. (*tulossa*) Perplexity: The emotional complexities of generating user participation in public sector organizations. *International journal for the transformation of institutions/ revue internationale pour la transformation des institutions*.
- Tisdall, E. K. M. (2008) Is the honeymoon over? Children and young people’s participation in public decision-making. *International Journal of Children’s Rights* 16(3) 419–429. <https://doi.org/10.1163/157181808X311240>

SATU PARJANEN,
ANNE PÄSSILÄ
*Innovatiiviset organisaatiot ja
kestävä yhteiskunta -tutkimusryhmä
LUT-yliopisto
&
EEVA AARREVAARA
Kestävät yhteisöt -kasvualusta,
LAB-ammattikorkeakoulu*

Keitä ovat lähiöiden kehittäjät?

Stereotyyppisesti lähiöt leimataan usein ongelmallisiksi kerrostaloalueiksi määrittelemättä, mitä lähiöillä tarkoitetaan. Riippumatta lähiön määritelmästä yhtenä lähiön tunnusmerkkinä voi pitää sen kohtalaisen tarkkaa maantieteellistä rajausta. Alueisiin keskittyvä maantieteilijä löytääkin lähiöistä kiinnostavia tutkimusaiheita.

Lähiöissä korostuvat asukkaisiin ja välillisiin yrityksiin, asukasyhdistyksiin sekä muihin paikallisiin toimijoihin kohdistuvat kehittämistoimet. Kohdealueen ja kohteiden lisäksi on määriteltävä kehittäjät. Näkökulmana voi olla valtion, maakuntien liittojen ja kuntien yhteistyöhön perustuva alueiden kehittäminen, jonka yhtenä tavoitteena on vähentää alueiden välisiä ja sisäisiä kehitys- eroja. Tällöin lähiöiden kehittäminen on osa alueiden kehittämistä ja kaupunkipolitiikkaa. Valtion näkökulmasta tasa-arvoa ylläpitävä politiikka tukee kansalaisten kokemaa valtion yhtenäisyyttä ja olemassaolon oikeutusta, legitimitettä (Remahl 2009: 18). Tasa-arvo ei kuitenkaan tarkoita yhteiskunnan resurssien jakamista tasan eri alueiden kesken, vaan alueellisesti hyvän elämän to-

teutuminen edellyttää alueiden erilaista kohtelua (Laitinen 2009: 3).

Kaupunkipolitiikassa Mari Vaattovaara kumppaneineen (2020) peräänkuuluttaa kaupunkien eriytyvien tilanteiden ja kaupunkien oman vallan kunnioittamista. Tasapäästämissä sijaan valtion pitäisi asettaa tavoitteet neuvotellen kaupunkien kanssa ja kaupungit voisivat vastata toteuttamisesta (Vaattovaara ym. 2020: 12). Kaupungeilla ja kunnilla pitää olla paikallisina päättäjinä suurin valta ja vastuu osa-alueidensa kehittämisestä. Toisaalta esimerkiksi Mervi Ilmonen (2016: 115) pitää lähiöiden kehittämisen tärkeimpänä tekijänä yleistä yhteiskuntapolitiikkaa: ”Lähiökysymys on köyhyyden, työttömyyden ja etnisen integraation ratkaisemista”. Näissä haasteissa paikallistason toimintamahdollisuudet eivät aina yksin riitä.

Vuosien mittaan on tehty paljon työtä lähiöiden kehittämiseksi. Hyvinvointivaltion toimista ja kaupunkisuunnittelun keinoista huolimatta ovat kaupunkien sisäiset erot kuitenkin syventyneet. Lähiöohjelman Re:Urbia-tutkimushanke on kara luettavaa. 1960- ja 1970-lukujen lähiöt olivat

pitkään melko keskivertoasuinalueita (Re:Urbia 2023). Suomen lähiöissä oli vielä vuonna 1990 vain hieman matalampi koulutus- ja tulotaso, ja työttömyysaste oli lähes sama, kuin Suomessa keskimäärin. Tänä päivänä lähiöiden sosioekonominen asema on selkeästi huonompi. Mittareista työllisyys on heikentynyt eniten. Lisäksi vieraskielisen väestön osuus on kasvanut merkittävästi (Re:Urbia 2023: 21–22, 26).

Koko yhteiskunnan etu olisi pysäyttää lähiöiden eriytymiskehitys. Tämä vaatii uudenlaisia toimia ja resursseja. Lisäksi lähiötutkimuksessa olisi tarvetta selvittää, ketkä olisivat tehokkaiden lähiöiden kehittämistoimien toteuttajia. Pitäisikö valtion lisäksi Euroopan unionilla olla nykyistä suurempi rooli? Keskustelun pohjaksi esittelen kokemuksia EU:n, kansallisvaltioiden ja kaupunkien yhteisestä lähiökehittämisohjelmasta, yhteisöaloite Urbanista.

Euroopan väestöstä valtaosa asuu kaupungeissa, ja EU:lle on tärkeää osoittaa tahtoa ratkoa kaupunkien ongelmia. EU:ssa ongelmallisten kaupunkialueiden kehittäminen alkoi vuonna 1989 innovatiivisilla Urban-pilottihankkeilla. Kokemusten pohjalta tuli ensimmäinen Urban-yhteisöaloite vuonna 1994 ja toinen vuonna 2001. Utta näissä oli painotus paikallisiin yhteisöihin ja paikallisviranomaisten merkittävä asema myös ohjelmien hallinnoinnissa. Rahoituksen hajaantumisen estämiseksi komissio edellytti vuodesta 2001 eteenpäin melko korkeaa 500 euron tukea asukasta kohden. Säädösperusta laadittiin niin, että samanaikaisesti pystyttiin edistämään ongelmallisten kaupunkialueiden sosiaalista ja taloudellista koheesiota sekä poistamaan työllisyyden ja investoinnin esteitä. Yhteisillä sosioekonomisilla valintaperusteilla kohdealueiksi valikoitui EU:n huono-osaisimpia työttömyyden, köyhyyden, rikollisuuden ja maahanmuuton leimaamia asuinalueita (KOM 2002: 7–8, 22).

Suomen liittyessä EU:iin vuoden 1995 alussa tulivat käyttöön EU:n kaupunkipoliittiset välineet. 1990-luvun laman jälkimainingeissa Urban-yhteisöaloitteen sosioekonomiset kriteerit täyttyivät useissa Suomen lähiöissä ja kansalliseen hakuun osallistui kymmenkunta kaupunkia. Hakuintoa ei tosin nostanut ainakaan lehdistön asenne. Urban leimattiin lehdistön toimesta vastuuttomasti EU:n slummirahaksi (HS 1995). Lisäksi vuosien 2000–2006 ohjelmakaudella Tavoite 2 -ohjelman kaupunkiosioihin kuuluivat Turun 29 000 asukkaan Varissuo, Tampereen 20 000 asukkaan Hervanta ja koko Oulun 115 000 asukkaan kaupunki.

Vuonna 1996 myönnettiin Suomen ensimmäinen Urban-yhteisöaloite Joensuun kaupungille 13 000 asukkaan Rantakylän ja Utran kaupungin-osiin. Keskustelua herättäneen päätöksen takana oli se, että kohdealueen oli sijaittava korkeimmalla

EU:n aluepoliittisella tukialueella. Tämä mahdollisti 75 prosenttisen EU-tuen, ja viiden miljoonan euron julkisesta rahoituksesta neljä tuli EU:lta. Seuraavana vuonna Suomeen tuli Helsingin ja Vantaan yhteinen ohjelma, jossa 10 miljoonan euron julkisesta rahoituksesta puolet tuli EU:lta. Kohdealueen 45 000 asukkaasta Myllypurossa ja Kontulassa oli 30 000 ja Koivukylä-Havukoskella 15 000 (Urban 2000: 22). Seuraavalle rakennerahastokaudelle vuosiksi 2001–2007 Helsingin ja Vantaan kohdealue muuttui jonkin verran. Yhteensä 20,4 miljoonan euron julkisesta rahoituksesta EU:n osuus oli neljännes, valtion kolmannes ja loput kaupunkien (Broman ym. 2011: 9, 53). Euroja suurempi merkitys oli sillä, että Euroopan parlamentti tunnisti tarpeen kehittää ongelmallisia lähiöitä. Näin niiden asukkaat saivat mahdollisuuden vaikuttaa asuinympäristöönsä, palveluihin ja tulevaisuuteensa (Blomberg: 2006: 81).

Suomen Urban-yhteisöaloitteiden vuosien 1995–1999 (Lapintie ym. 1999) ja vuosien 2001–2006 ohjelmat on arvioitu (Kuoppala ym. 2003). Ohjelmat sopivat hyvin kaupunkien strategioihin ja rahoittavien ministeriöiden sektoripoliittisiin suunnitelmiin, vaikka kokonaisvaltaisempi kaupunkipoliittinen ajattelu ja yhteistyö kaupunkien kanssa olivat ministeriöille uudehkoa. Vaikka yksittäisten hankkeiden tulokset olivat pääsääntöisesti onnistuneita, jäivät hankkeiden vaikutusmahdollisuudet alueiden ongelmiin, kuten rakenteelliseen työttömyyteen, rajallisiksi. Koska kohteena olivat lähiön kaikki asukkaat, eivät vain haasteellisimmat, tämä saattoi osaltaan johtaa kohdealueen sisäiseen eriytymiseen (Kuoppala ym. 2003: 86, 92).

Urban-ohjelmien tuloksista huolimatta Urban III:a ei tullut vuonna 2007 alkaneelle rakennerahastokaudelle, ja ongelmallisille kaupunkialueille suunnatut aluepoliittiset varat vähenivät (Blomberg 2006: 81). Päätös ”valtavirtaistaa” Urban-ohjelmat osaksi kilpailukyky- ja työllisyystavoitetta herätti arvostelua. Vaikka yksittäiset Urban-hankkeet onnistuivat omilla kohdealueillaan, niitä oli lukumääräisesti liian vähän Euroopan lähiöiden kokonaistilanteen kannalta. Vaikuttavuuden lisääminen olisi vaatinut huomattavasti useampia Urban-ohjelmien hankkeita, eli suurempaa rahoitusta. Tähän ei ollut valmiuksia eikä resursseja. Suomessakaan kaupunkien segregaatiopaineet eivät poistuneet ja ohjelmapohjaisten kaupunkien ponnistusten lisäksi jäi tarve valtakunnalliselle kaupunki- ja sosiaalipoliitikalle (Vaattovaara 2006: 88). Tänä päivänä lähiöiden yhä syvenevien ongelmien helpottamiseen tarvitaan uusia toimia. Mutta ovatko vain kaupunkien toimet riittävät, vai olisiko tarvetta EU:n ja valtion Urban-tyyppisille useat eri toimijat ja politiikkalohkot yhteen saattaville rahoitusohjelmille?

KIRJALLISUUS

- Blomberg, U. (2006) Poliittinen huomio kaupunkien ongelmiin. Teoksessa Aronen, M-A. & Malmelin, J. (toim.) *Urbaani tulevaisuus – Kaupunki kaikille. Urban II –yhteisöaloiteohjelman juhla kirja*, 80–83. Helsingin kaupunki & Vantaan kaupunki.
- Broman, E-L., Sorjonen J-P., Aronen, M-A., Reunanen T. & Eklund M. (2011) *Suomen Urban II –yhteisöaloite. Helsingin ja Vantaan toimenpideohjelma 2001–2007*. Loppuraportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja/Alueiden kehittäminen 33/2011.
- HS = Helsingin Sanomat (1995) Helsingin seutu ja Tampere kilpaan EU:n slummirahoista. *Helsingin Sanomat* 29.10.1995, A5.
- Ilmonen, M. (2016) Tulevat lähiöt: segregatiota vai gentrifikaatiota? Teoksessa Norvasuo M. (toim.) *Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa*, 101–117. Aalto-yliopiston julkaisusarja Aalto TT 3/2016, Espoo.
- KOM (2002) Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle. Urban-aloitteen alustava arviointi. KOM (2002) 308. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002DC0308>> 27.9.2023.
- Kuoppala, M., Laine P., Uusihakala, J., Anttiroiko, A-V. & Rasinkangas J. (2003) *Suomen vuosien 2001–2006 Urban II -yhteisöaloiteohjelman väliarviointi*. Evalue Praxis Oy.
- Laitinen, O. (2009) Suomen aluepoliittisen sääntelyn kehitys 1966–2007. Edilex 2009/2. Edita Publishing Oy. 3.2.2009. <<https://www.edilex.fi/artikkelit/5699>> 27.9.2023.
- Lapintie, K., Piispa, P., Saarela, P., Koivisto R., Lamminmäki, L., Karjalainen, P., Laasanen, Y., Mero, P., Karisto A. & Maijala, O. (1999) *Suomessa toteutettavien Urban-ohjelmien arviointi 1995–1999*. Teknillinen korkeakoulu/Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus, Espoo.
- Re:Urbia (2023) *Loppuraportti*. Preprint-julkaisu. Helsingin yliopisto. <https://www.helsinki.fi/assets/drupal/2023-03/ReURBIA_PRE-PRINT_20230307-compressed.pdf> 27.9.2023.
- Remahl, T. (2009) Rakennetaanko aluepolitiikalla hyvinvointi- vai kilpailukykyvaltiota? *Alue-Integraattori* 1/2009.
- Urban (2000) *URBAN-yhteisöaloiteohjelmat Suomessa 1995–1999*. Sisäasiainministeriö, Helsinki.
- Vaattovaara, M. (2006) Mihin pääkaupunkiseutu on menossa? Teoksessa Aronen, M-A. & Malmelin, J. (toim.) *Urbaani tulevaisuus – Kaupunki kaikille. Urban II –yhteisöaloiteohjelman juhla kirja*, 84–85. Helsingin kaupunki & Vantaan kaupunki.
- Vaattovaara, M., Joutsiniemi A., Airaksinen J. & Wilenius M. (2020) *Kaupungit politiikassa? Kolme teesiä ja seitsemän askelta tulevaisuuteen*. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. <http://hdl.handle.net/10138/326919>

MIKA HONKANEN
Helsingin yliopisto

Vaasan Ristinummen mainekaari menneestä tulevaan

Esittelemme tässä keskustelupuheenvuorossa Vaasan Ristinummella kerätystä tutkimusaineistosta jalostettuja teemoja. Puheenvuoromme sisällöt perustuvat Vaasan yliopiston Lähiö-Inno-hankkeesta (2020–2022) saatuihin tuloksiin. Lähiö-Inno-hanketta rahoitettiin ympäristöministeriön koordinoimasta kansallisesta lähiöohjelmasta. Keskityimme käsittelemään lähinnä tutkimusalueen mainetta. Maine on yleisesti ottaen merkittävä tekijä asuinalueelle ja sen kehittymisen edellytyksille (ks. esim. Wacquant ym. 2014; Halliday ym. 2020; Junnilainen 2020).

Tutkimushankkeen alussa huomasimme, että Ristinummen maine on Vaasassa haasteellinen. Risti-

nummeen, tai ”Slumminummeen”, kuten asuinalue on joissain yhteyksissä myös kutsuttu, liitettiin haastateltavien mukaan turvattomuutta ja epäviihetyisyyttä. Pohdimme paljon myös sitä, että lähiömaineeseen liittyviä moninaisia tekijöitä ei tunnetta kovinkaan hyvin. Stigmatisaatio-teoria selittää maineen tahrautumista (Wacquant ym. 2014), mutta ei näkemyksemme mukaan huomioi riittävästi aikaa vastustavien narratiivien alkuperää kaupunginosien maineen muodostumisessa.

Asuinalueen maine on vain harvoin yksiselitteisesti huono tai hyvä, sillä kysymys on pikemminkin siitä, mistä käsin mainetta tulkitaan. Esimerkiksi joissakin nuorisoryhmissä asuinalueeseen liitettä-